

Xaverius Thaumaturgus, Panegyricum Poema

Frizon, Léonard

Burdigalae, 1684

Pars Altera. Xaverius, navalis in Acenos expeditionis autor, incensa supplicatione obtinet prædicítque in concione victoriam. Tabul. VIII. Confidentem in virtute suâ, & in exercitu suo... non ferro ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69047](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69047)

PARS CAPITIS POSTERIOR.

*Confidentem in virtute sua , & in potentia suâ ,
& in exercitu suo... non ferro pugnando , sed
precibus sanctis orando dejecit. Judith IV.*

ID egit Moses Amalecite populo Israelitas oppugnante:
dum Josue manus confereret cum hoste , ferroque di-
micaret ; ipse , collis de vertice , unde patebat in præ-
lii campum prospectus , ad cœlum manus inermes suppli-
citer attollebat , eoque librabat habitu victoriam . Sic enim
pugnæ quasi fatum ex illius erat suspensum manibus , ut eas
si remitteret , vincerentur Israelitæ ; dum erectas inten-
tasque haberet , superarent . Idem Lusitanis contra Ace-
nos Turcasque præliantibus beneficium Franciscus exhibuit :
Malacæ , in æde Virginis Deiparæ , à monte , ubi sita est ,
cognominatâ supplex victoriam cœlo devocavit ; ac tanquam è
specula pugnam in fluvio longinquam prospiciens , quem impetrabat ,
optatum felicemque successum auditoribus prænuntiavit .
Rem multiplici insignem vaticinatione , ac nomini in primis gloriosam
Christiano , & orationibus Consistorianis duabus , quarum aliquoties jam
feci mentionem , atque ipsa Bulla Pontificia summatim collectam
prosequar .

Acenorum classis & navium numero , & militum copiâ ,
in quibus frequentes Jannizeri , omnique apparatu bellico
ornatissima , cum intempestâ nocte Malacam urbem inva-
sisset ; deprehensas in portu onerarias incendisset , captos
complures Christianos Religionis odio crudelissimè ene-
casset ; autor fuit Malacensi Præfecto Xaverius , barbaros
eventu

eventu insolentissimos, ac Lusitanæ genti & Christiano sanguini foedè insultantes, bello persequendi. Tanto auctore, & sponsore victoriæ, suscepta expeditio, quæ plenissima temeritatis videbatur; septem omnino biremibus, quot flammæ hostili superfuerant, iisque conquassatis, Lusitanos circiter ducentos in sexaginta validissimas naves, multaque exercitissimorum classiariorum millia sponte invehit. Accessit ominosus casus. Vix tantula classis populo spectante solverat, cum ultro dissoluta in ipso portu biremis subsidit prætoria. Tum clamor & trepidatio, ac ferè civium major in littore, quàm in mari nautarum & militum. Urbis classisque Præfectis vulgus, & ipsi Francisco obstrepere, tam inconsultæ, ut quiritabant, expeditionis auspiciis ducibusque.

Interim sacris operabatur in cellâ Virginis collinâ Xaverius; cum trepidus ad eum festinusque à Mello, Præfecto Malacensi, nuntius advenit, qui sedandis turbis præsentem efflagitet opem. Sed accedentem ad insusurranda mandata summovet levi significatione manûs, perficiendæ intentus rei Divinæ Franciscus; & jam, quid acciderit, quid moveatur, quid instet, Divinitus intelligens. Sacris mox peractis, priusquam hiscat nuntius, renuntiare domino suo jubet; stet animis, néve ullo se casu labefactari patiatur: præsentissimum adesse summis necessitatibus Deum. Subinde effusus in lacrymas & preces; jam Christum *JESUM, amorem cordis sui* (hæc enim ipse excepta verba sunt, multâ vi erumpentia) ad præsidium invocare; suapte vulnera, charitatis infinitæ pignora, intuens libertatis & salutis humanæ vindex, tantis in rerum angustiis misericors aliquâ consolationis opisque parte suos dignetur: jam Divinam Parentem, suavissimamque mortalium Patronam, ad placandum conciliandumque Filium, ad suppetias laborantibus ferendas, crebro cum gemitu suppliciter adhibere.

Qua precatatione intimoque sensu faventis Numinis confirmatus, aditum ipse prætorem urbis Mellum confirmat: & quam læto vultu gerit ac sermone sonat, navarchis mitibusque impertit fiduciam. Mirum dictu! cum Malacæ

Gubernator, ne quid temere in re tanti momenti egisse videretur, solenne consilium, civitatis classisque primoribus convocatis, haberet; cives, domi longè ab omni periculo confessuri, propositam omnes condemnant dissuadentque expeditionem; duces militesque profectioem conclamant, alacriterque universi deposcunt. Agebat scilicet Francisci meritis votisque adspirans Deus; & militares animos, supra difficultatem omnem probabilemque rationem erectos, incredibili spe concitabat.

At ipsum præcipuè Xaverium, gloriæ suæ fidelissimum administrum actoremque movebat efficacissimum. Qui ad sacrum bellum strenuè capeffendum, in quo Numinis causa & religio, non solùm dignitas nominis Lusitani & publici commodi ratio, ageretur, piè vehementerque cohortatus; ac milites ad memoriam decusque revocans dicti pridie in hanc expeditionem Christo sacramenti (unde & Christi Cohortem appellavit;) gravissimum pondus addidit orationi, promissum ita resarciendæ jacturæ, ut pro biremi una demersa, quo tamen casu neque nautarum quiscquam, neque militum periisset, supervenirent duæ, ipso illo die, naves amissâ potiores. Hoc verò cunctis decretorium planè visum: & prædictionis fama per urbem vulgata, animos expectatione, curiositate oculos excitavit.

Nec vaticinationi defuit exitus. Horâ ante solis occasum, è monte Mariano, ubi supplicationi instabat Xaverius, datur signum, apparere naves geminas; quas privati juris esse, alteram penès Jacobum Soarium, penès ejusdem filium alteram, compertum est missâ exploratoriâ scaphâ, cùm altum hæ tenerent, neque Malacam vellent portorii fugâ divertere. Ambæ tamen Xaverii interventu, conscenso lembo nobiles adeuntis institores, adjunxerunt sese classi cum sexaginta, quibus erant instructæ militibus. Hac auxilii tam opportuna accessione recreati animatiq; Malacenses: & Lusitani milites, qui, jam ante denuntiatum à Francisco opis adventum, suâ sponte generosum pulchrumque jusjurandum de belli sacri periculo omni subeundo renovarant, octo biremibus, cum celoce unâ,

vela fecere, votis prosequentibus civium; & magnâ utrinque conceptâ spe, tanquam auspicio patrociniâque oppigneratâ Xaveriano, victoriâ.

At quanta levitas in vulgo! quàm vaga opinionum voluitatunque mobilitas! Mari, cui adjacet, per similes Malaca agitatione populari, & sensuum, quasi fluctuum, æstu volubilis, effusa illa studia, legitimaque & honorifica iudicia cum iniqua existimatione & alienatione commutat. Cùm profecta classis hostem diu frustra quæsisset, longius avertam; jamque plus quadraginta dies fluxissent nullo de ea nuntio Malacæ accepto: nimirum sollicita metu civitas, dum tennes reputaret copias & naviculas adversus robustissimam classem barbarorum tetendisse; ac sparso insuper ab ethnicis finitimis rumore, victos concisosque ab Acenis Lusitanos, ita prorsus factum, ut timori pronâ est in pejus fides, rebatur, omnes aut prælio aut naufragio interisse; nec reliquum unum, qui stragem nuntiaret. Hinc suorû desiderium; hinc parentû afflictatio, luctus liberum, uxorum mœror, cunctorû fœrme, quâ consanguineos, quâ amicos requirentium, squallor & comploratio. Tum verò suum cuique periculum ante oculos; quid urbi futurum, si victor Acenus classem iterum admoveret? propiusque malum ab Vintano Rege potentissimo; qui paucis milliaribus sejunctus, dissimulanter stabat in armis & ancoris, haud dubiè oppugnationem meditantem ademptâ quondam patri suo Malacæ; nunc præsidii flore ablato, nudo portu, exhausto armamentario, imparatâ, destitutâ, spoliatâ, ad cladem & ludibrium objectâ. Ergo Xaverium illum, quem prius ferebant in oculis; quem conscendere cum sacro manipulo militum cupientem, ut cujus esset adeundi suasor periculi, comes etiam foret, omni contentione publicum ad solatium munimentumque retinuisset: jam gravem ac pænè odiosum habere, perinde ac funesti consilii principem, expeditionis temerariâ incentorem. Nec jam vaticinationis proximâ, totque aliarum recordatio, & insignium miraculorum, quibus inclyta viri sanctitas Divinaque sapientia præluxisset, ingratos reverentiâ in officio continebat. Præfectus ipse urbis nonnullam præ se indigna-

tionem ferebat, ab usum facilitate suâ dolens Franciscum, ejusque se confidentia in Malacensium offensionem adductum: ac propè oculos hominum, à se carissima capita repentium, vitare coactum & carere publico.

Sic adeo moderatrici rerum omnium Providentiæ placuit servi ministrique sui fidelissimi & constantissimi patientiam exercere, amplificare gloriam, moestitiâ civitatis & desperatione summam in admirationem Xaverii gratulationemque convertendâ. Consolabatur ille familiari passim colloquio, & concione frequenter, sollicitudinem incolarum: fluctuationem supremæ parum bonitati potentiaq; fidentium arguebat: nefariam quorundam curiositatē, ad magicas artes & veneficia confugientium, atque inde responsa, qualia ab perturbatore vexatorēque hominum fuerant expectanda, reportantium impietatem acerrimè insectabatur: classis autem Christianæ felicem in hostes motum, victoriamque precibus accersendam commendabat more perpetuo solennique formulâ auditoribus. At enim cùm iteratam toties, nulloque, ut videbatur, fructu cōmendationem jam homines subirati non modò animis, sed auribus quoque respuerent; ac potiùs orandam cæsis aut submersis veniam, quàm victoriam pugnaturis mustitarent: denique in paucis illustre, & tunc omnium plausu Malacensium, totius mox Indiæ celebratum, Prophetiæ specimen dedit.

Alloquebatur è suggestu inter Divinæ Liturgiæ mysteria Xaverius, præsentē urbis Governatore, populi multitudinem plurimam, quam conciverat ipsa diei celebritas (agebatur enim Adventûs sacri Dominicus dies primus, eo anno, pridie Nonas Decembres:) cùm repente in ipso orationis cursu conticescit, at perfacundo silentio. Alienatum quippe à sensibus animum procul evolasse apparebat, & spectaculo interesse cuidam insolito. Stabat stupore defixus, & stupore defigebat circumstantes. Erraticos vultûs colores jam gaudio, jam dolore mutabat: spem, timorem, alternis ostendebat. sed eminebat sollicitudo & commiseratio, ardensque cupiditas caris quibusdam hominibus succurrendi, ingenti periculo ac labore confligen-

tibus. Et verò atrox cruentumque prælium describebat, sed per ambages, & subsultante quodam impetu, abruptisque & pendentibus sententiis; ut non tam agere, quam agi Divino Spiritu cerneretur.

Mutila inter ac dimidiata verba distinctiùs hujuscemodi voces auditæ sunt, cum manus supplices ad Christum sublimem in cruce, templi sub fornice propositum, flagrantibus simul & lacrymantibus oculis protenderet. O JESU, *Deus cordis mei*, obsecro te per acerbissimos tuos cruciatus, *serva quos pretioso sanguine redemisti*. defende tibi addictos, in tuæ Religionis propugnationem juratos, devotos. Cohortem tuam vindica: tam impares hostibus adjuva; piorum militum globum ab insana vi barbarorum tuere. Talia multa vario motu & animi & corporis incitatissimè vibrans, extra se raptus, atque in frequentissima concione tanquam cum Deo solitarius; ab illo demum fervore vastaque jactatione abjecit sese, brachiisque in oram suggesti depositis caput excepit. Mox, ubi aliquanto silentio respiravit; quiete ista veluti refectus, & mirà quadam cœlestique suavitate frontem ac vultum explicans; jam non intercisit, non ambiguis & cœcis vocibus, at clarè discreteque nuntiat victoriam. Pugnavit classis, inquit, Christiana; Christus vicit. Hoc ipso articulo temporis Acenorum exercitus omnino profligatus: quatuor solummodò è nostris capita extincta pluribus hostium interfectis millibus compensata sunt. Nuntius victoriæ, à classis Duce præmissus, aderit feriâ sextâ proximâ. ipse nuntii vestigia sequetur cum suis triumphans, hostilibusque abundans manubiis Imperator. Tum edixit auditoribus concionator mirabilis, ut secum oratione Dominica & Angelica salutatione recitatis exercituum Domino splendidissimam victoriam gratularentur; iisdemque precibus iteratis procurarent occisos milites Lusitanos. Atque hac perfunctus denuntiatione, exscendit pulpito. Nec poterat efficacior ad motus animorum peroratio adhiberi.

Laboraverat simul cum æstuante Xaverio sua concio; ac, quorsum esset tanta modestissimi hominis evalura agitatio, diu tacitâ expectatione pependerit. Usqueadeo fau-

stus quasi tragicæ actionis exitus, quo sensu coronæ acceptus fuerit; tam optabile, tam insperatum victoriæ præconium, quàm effusâ lætitiâ celebratum, quis assequi vel cogitatione possit? Ipsi profectò gessere templi parietes videbantur. Nec cuiquam ex illa frequentia seu procerum, seu plebeiorum dubia accidit vaticinatio. ita dicendi tota ratio, præter illustria de viri sanctitate præjudicia, spiritum exhibuerat Propheticum! Matribus tamen familias, jucundissimæ prænuntiationi timidè credentibus, eodem die Franciscus pomeridianâ concione seorsum in æde Marianâ victoriam suorum, felicemque designato die reditum certa liquidaque asseveratione confirmavit. Et jam, quem Malaca rursus indicem audiebat præconemque victoriæ; ejusdem à Superis conciliatorem confectoremque Lusitana classis eo ipso, quo primùm is rem declaraverat, tempore matutino senserat, loco ab urbe quadringenta ferè millia remoto, ubi commissum erat prælium. Acenum confidentem potentiâ suâ, & virorum naviumque copiâ, *Moses alter non ferro pugnando, sed precibus sanctis orando dejecit.*

Christianam classem aura secunda provexerat ad Pulocambilum, ditionis Malacensis fines, metasque navalis excursus præscriptas à Malacensi Governatore. Sed Acenos eatenus frustra venati, nullo eorum deprehenso vestigio, nec limites ausi definitos præterire, cū renavigare Malacam re infectâ Lusitani dolentes cogerentur; resstantibus ventis, non sine consilio Divino, amplius viginti dies à reditu prohibiti sunt. Dein remittente se adversâ tempestate, verùm deficiente comœatu, cursum intendere longo intervallo plagas versùs foederatæ gentis Peguanæ: oramque Cedanam legentes, aquationis & annonæ gratiâ, quos mari non invenerant hostes, in fluvio repererunt. Sub ostia Parlis fluminis, cùm fortè præterlabentem scapham occupassent piscatorum, ex iis cognitum, Acenos vicinâ regione pervastatâ, non procùl amnem totâ classe insidere. Hic verò majorem in modum gaudere, & animis exultare Lusitani, quæsitam opportunitatem congressùs tandem aliquando nacti: & classi præfectus Deza, splendidissimo ex-

cultus paludamento, comneatum omnem ad epulas in milites nautasque jubet profundi, festâ tormentorum omnium displosione triumphî speciem agitari. Sic nimirum excitatos semel animos impleverat Xaverii fiducia; ut securi pugnæ, victoriam unicè à tanto Vate desponsam reputarent.

Quare, ultro concitatis ardentibusque nihil erat necesse hortationem adhibere. Dux tamen ne quâ sui muneris parte superfederet, actuariolo naves obiens, in primis fidem promissorum commemorabat Francisci Patris optimi, ac Deo gratissimi, recentemque in hac ipsa causa de biremi gemina prædictionem, eventu comprobata: illius assiduam pro classe fervidamque supplicationem ostentabat. Magnificâ appellatione, quâ essent ab eo honestati, Cohortis Christi nunc dignos sese præstarent: Christo ad aras publicè capita sua consecrata, repetitoque devota sacramento. Nec verò omittebat præsens augurium pignusque solidæ victoriæ, captum de myoparonibus Acenorum quatuor exploratoriis; quorum à scaphis Lusitanicis tribus tres fuerant expugnati, perductique ad Christianam classem: quartus sibi fugâ consuluerat. Valebatque ad acuendos & inflammandos animos extortum à vectoribus myoparonum captivis indicium; Acenos in orâ, ad quam constiterant, arcem moliri, quâ flumini imminente naves interciperentur Malacam à Bengala comneantes; capti Christiani omnes trucidarentur.

Ab imperatoria concione Deza navalem aciem instruit in recessu ad promontorium fluvii Parlîs, qui altus latusque ac rapidus, & ubi se evolvit in mare, maris instar obtinet. Vixque erat modica classis instructa, cum auditur hostilium buccinarum & tympanorum strepitus, & barbaricus ululatus. Intellecto Lusitanorum accessu ex myoparone, qui fugâ evaserat, Aceni furore præcipites toto anime ferebantur. Agmen ducebat Bajaius Soora, Saracenus, ferociâ & crudelitate nobilis, quem Acenorum Sultanus Alaradinus Regem Pedirenssem crearat, classique præfecerat. Decem in ordines tributa classis: in primo triremes quaternæ, Turcicæ, quarum maximâ validissimæque

Rex vehebatur: in ceteris novem ordinibus biremes, senæ singulis attributæ; omnes omni armorum genere, sclopetorum præsertim ac bombardarum instructissimæ; denisq; ut proditum à speculatoribus captis fuerat, militum nautarumve millibus. Octo biremes contra educunt Christiani, supra ducentos omnino triceni; Lusitani plerique, Indi reliqui. Sed aderat suorum tam impari numero Xaverius, qui Malacæ interim spectabat animo discrimen; ipsoque in suggestu, dimisso concionis institutæ argumento, pugnavat & scilicet vincebat summâ valentissimæ apud Deum orationis contentione.

Et apparuit Numinis erga Christianos favor ipso congressûs principio. Aceni festinatâ & inconsultâ exoneratione tormentorum inanem fuderunt pilarum procellam, Lusitanis extra jactum positis innoxiarum. Contra, jam incalcescente cominus prælio, ex altera Soarianarum biremium, quas classi accessuras Franciscus prædixerat, globus æneâ feliciter machinâ intortus, navi regiæ tam violentum incussit ictum, ut eâ labefactatâ depressaque affecerit victoriam. Tanto casu coortus ingens tumultus; triremesque imperatoriam affectatæ, curam omnem ab inita pugna ad eripiendum aquis ducem proceresque naufragos convertère. Atenim qui trepidè incumbabant alienæ salutis, suam ipsi projiciebant, universæque classi exitium accersebant. Obliquatæ triremes obstant secutis biremibus; quæ secundo & torrente flumine, velis remisque concitatæ, incurrunt transversis lateribus. Has aliæ subsequatæ premunt: impinguntur proræ puppibus. Longâ serie magnoque impetu naves invicem, à fronte, à tergo, cum fragore collisæ, tanquam sociali inter se bello configunt. Hærent permixtæ, arctatæ, confusæ. ac mirum id, planè divinitus, accidit; ut tanto numerosiorem Acenorum classem paucæ Lusitanorum biremes circumvenirent: perturbatam, ac veluti irretitam constrictamque efficacissimis precibus tradente Xaverio, antequam explicare se posset, quater excussis omnium tormentorum fulminibus verberarent; naves obruerent novem; plures conquassarent, lacerarent; stragem ederent barbarorum, propiusque in-

v. cti,

vecti, & transilientes Christiani injectis uncis in Acenorum navigia, bolidibus, sclopis, contis, gladiis infecti, cuncta cæde miscebant.

Verùm fluvio emersus, receptusque à suis classariis Sooradux, irâ furens ac desperatione pugnam restituebat: cum glande catapultariâ graviter percussus, animo prorsus defecit, seque abductis navigiis duobus è conflictu abstulit. neque effugit tamen, intra horas aliquot plagâ acceptâ confectus; atque indecorâ morte impietatis, arrogantia, immanitatisque poenas luit. Et adhuc restitit classis duce destituta. Flos ille nobilitatis Acenæ & cohortis regiæ; robur illud Jannizerorum, aliorumque Turcarum ingenti numero delectorum, aliquandiu repugnarunt; victorum benignâ ad deditiorem invitationem ferociter rejectâ. Sed plurimi terrore amentes, dum ferrum ignemque Lusitanorum fugiunt, in amnem sese præcipites dederunt; nulloque inter rapidos vortices enatandi loco relicto, abrepti extinctique sunt. Præter eos Regis Pedirensis comites, qui sanè pauci exitum pugnae certumque exitium fugâ præverterant, tantis ex Acenorum copiis superfuit nemo. milites quidem universi ferro, flammâ, aquâ consumpti.

Horrendum verò, sed victoribus haud ingratum spectaculum, fluvius atratus cruore; lacerarum navium fragmentis & spoliis, barbarorum armistelisque, corporibus truncisque membris constratus; & naufragii specie mistum incendium. Captæ à Lusitanis naves omnes, decem exceptis, quas inter congressum tormentis depresserant; bombardæ trecentæ cum cetero instrumento bellico. Ad hæc ingens facta nec-opinantibus accessio est. Auditâ Christianorum victoriâ, occasionem suam ratus, ultionisque avidus Rex Patanensis, cujus regionem populati Aceni fuerant; in eorum ducentos, ad captivorum prædæque ex direptis oppidis acervatæ custodiam, quo loco arcem designaverant, relictos præsidioque collocatos, tumultuario agmine impetum facit, omnesque ad unum concidit. Inde occupatis, quas eandem ad oram habebant, triremibus geminis, cum lectissimâ suorum manu ad Malacensem classem pronò amne decurrit; victoriam gratulatur: ac regnum, quod

ex hostibus receptum debere se Lusitanicæ fortudini profiteretur, in clientelam confert Lusitani Regis.

Felici gloriosoque successu rerum Deza cumulatus, post concrematum quidquid navium erat Acenarum prælio quassum nautisve spoliatum, præmissâ ad nuntium celoce, Malacam repetit, jam certâ expectatione victorum ex Francisci prænuntiatione erectam. Quibus gaudiis effusa ruit in portum civitas universa ad prospectum classis triumphali pompâ redeuntis! Nec tantum voluptatis afferbant explicata multo cum splendore vexilla, tubarum festi concentus, crebri latique urbem salutantium boatus machinarum; quantum illæ ab octo biremibus ductæ naves captivæ ad quinas & vicenas. Crevitque cum voluptate admiratio, ubi rescitum est, tot alias naves amne demersas, igne absumptas; tot hostium pugnacissimorum occisa milia; in Christianâ parte Lusitanis omnino quatuor concursu atrocissimo peremptis. Ac dum curiosè cupidèque urbani pugnae ordinem requirunt; collatâ ratione temporis comperitur omnia cognitioni descriptionique publicæ, dum res gereretur, Xaverii, tanto locorum intervallo disjuncti, exactè respondere, fortunatumque reditum egregiè prædictioni consonare. Aderat ipse, nec pars modò, sed caput materiesque amplissima gratulationis, Xaverius. aderat verò in cruce spectabilem Dominum præferens, ut omnis à se averfa laus in unum conferretur autorem victoriæ; quem sacri milites sibi, ut erant jussi, medio in æstu certaminis proponentes piè faustèque inclamarant. Facere tamen haud potuit, quin illam Christi Cohortem palmariam complexu tenerrimo excipiens, à Præfecto classis ad ultimum classiarium; mutuaque inter gaudia lacrymis eos perfundens, qui sanguini suo in Christi causa non pepercerant; ab omnibus uti sequester interpretæque victoriæ suspiceretur, ac pro suo merito coleretur.

Hostium quidem insidias Elisæus Israelitico Regi indicavit; at ipsos insidiatores non oppressit: pericula detexit, quæ prudentiâ & occupatione locorum caverentur. Plus aliquid egisse in hac parte videtur Xaverius: fortitudinem etiam ad propulsanda vincendaque pericula, ad hostes

acerrimo prælio debellandos præstitit. Et victorias idem ille Propheta de Moabitibus deque Syris prædixit: & (quod Xaverianæ propius est visioni, quanquam in alio genere) absens corpore interfuit animo, dum recusatorum ab ipso munerum partem famulus, quaesito colore & heri nomine per fraudem obtento, peteret à Naamane: graviterque improbitatem, avaritiam, nominisque sui interpositionem dolosam vindicavit. Par notio fuit, sed multò lenior animadversio Francisci in Joannem Deiroum, comitem suum; non è suâ tamen illum Societate: qui ex ipsius magistri divinatione, sacro postea Franciscanorum adscriptus ordini, semet indicavit prodiditque post viri sancti excessum, dum tabulæ de Xaverianis rebus legitimè conficerentur. Juratus enim affirmavit; se, cum stipem luculentam ab quodam Lusitano clam accepisset in Xaverii commodum, ab eo relegatum in parvam & desertam insulam, Malacæ propinquam: ubi per visum in superbo templo oblata sibi fuisset augustissima cœlestis Reginae forma, folio insidentis pulcherrimo, Deumque puerum sinu gestantis. à quo, demittere sese amanter dignato, cum manu prehensus offerretur Matri, ab hac se rejectum, vitia exprobrante, quibus esset repulsam meritis. Brevi revocatum se à Xaverio Malacam, interrogatumque de visis, omnia celasse: verùm omnia sibi, ut acciderant, ab eodem Xaverio singillatim exposita.

Quod attuli proximè, cum narratione est superiori Malacensis rei conjunctum, & loco (quippe urbis in ejusdem partim viciniâ, partim gremio factum;) & ipso genere notitiæ; cum semotorum fuerit arcanorumque visorum divina perceptio. Nunc quod adjungam, cum ipsa implicatum est relatâ ex Acenis victoriâ. Cultum loquor exhibitum à Francisco Virgini Deiparæ, ac vicissim benignissimæ potentissimæque Patronæ Francisco impensum præsidium. Hujus in æde montanâ, sicut jam notavimus, inter Divinam rem faciendam agnovit Xaverius intimo cœlestique lumine turbulentum casum dissolutæ demersæque biremis prætoriaræ; simul fiduciam, certamque hausit prænotationem damni tempestivo subsidio cumulatè reparandi. Ibidem vo-

tis precibusq; insistens assiduis, enixè Adjutricem Divam implorans, animos viresque transmisit militibus Christianis adversùs barbaros pugnantibus. Sensit utique *Dominam victoriæ* MARIAM non secùs India quàm Europa; istoque pariter nomine Victricis Dominae templa, sic tanquam religiosa extruxit ornavitque trophæa. *Mulierem fortem* Xaverius, & quavis acie terribiliorem invenit. *Procul, & de ultimis finibus pretium ejus.*

Hac ego occasione quædam alia mihi perstringenda existimo de singulari Xaverii in optimam maximam Parentem pietate. Ac primùm occurrit illa sui Xaveriana dedicatio Parisiis, cum Ignatio primisque Sociis, in Augustissimæ Virginis æde suburbanâ, quam situ Malacensis imitatur, in Monte-Martyrum; & luce in cœlum Assumptæ Virgini sacrâ. Jamtum arctam, spineam, cruentamque in cœlum viam affectans; ibi præter gemina paupertatis & castitatis perpetuæ vota, sanctè Deo promisit Hierosolymam se transmissurum, non simplicis & usitatae peregrinationis ergo, sed potissimùm curandæ infidelium conversionis, vitæque ob amorem Christi Domini profundendæ. cui transmissioni si quo Divinæ Providentiæ consilio locus non daretur, operam se Pontifici Romano ad Evangelicas missiones, nullo vel stipendio exacto, vel tempore locove excluso, delaturum. Jam verò designatus Indicæ vineæ cultor, susceptaque profectio, Lauretanum adiit Genitricis Divinæ sacrarium; illi, quod aggrediebatur, iter immensum, opusque planè heroicum ardentissimè fidentissimèque commendans, per ipsam Deo immortalis, Christo laborum suorum duci, viæ metæque, commendandum.

Inde progressus Olyssiponem, præcipuo sanè animi sensu coluit Bethlemiam, quæ vocatur, ædem, in ipso aditu atque ore portûs Olyssiponensis conditam ab Henrico, Eduardi Lusitaniæ Regis fratre. qui Princeps & bellica fortitudine, & mathematicarum disciplinarum scientiâ, & morum præsertim sanctitate, illibatoque, ut creditur, virginitatis flore, quàm regio sanguine illustrior; cœlesti voce stimulatus ad maturandum, quod agitabat de construendis mittendisque in Oceanum classibus, ad Evangelii per

longinquas gentes propagationem; **MARIÆ** Virginis Deiparæ, quam mirâ observantiâ venerabatur & navigationis auspiciem constituebat, nomini honorique sacellum posuit; quod subinde Emmanuel Rex in amplissimum templum exædificavit, collocatis in ea statione sacrorum ministris frequentibus ad classiariorum animos Christiano ritu procurandos. Itaque hanc expeditionum Indicarum communem certamque Præsidem Xaverius peculiari propriaque sibi ratione adjungens, toto, quàm longus fuit, cursu eximiam venerationem Matris amantissimæ ac beneficentissimæ pertulit in Indiam; ubique locorum fovit auxitque omni curâ & industriâ.

Neophytorum multitudinem Christianæ imbuens doctrinæ rudimentis, seu Fidei Symbolum Apostolicum, seu legis Divinæ Decalogum explanaret, singula ex ordine tradita capita consignabat precatione geminâ, ad Christum Dominum alterâ, qua gratiam, prout ferebat res, vel ad fide tenendum articulum, vel ad opere implendum præceptum, simul omnes orarent: ad beatam Christi Matrem alterâ, ut eandem clientibus optatam gratiam à Filio exoraret. Quin perpetuâ & spectata significatione cultum Franciscus docebat Marianum, cujus insigne collo circumdatum gerebat: ut olim instituerat, è Galliâ per fines Germaniæ contendens in Italiam. medios inter Lutheranos, ad profitendam Catholicam Religionem, unâ cum sociis coronam precatoriam cervice suspenderat; eâque coronâ è vilibus globulis confertâ, at **MARIÆ** dicatâ, ornatiorem se, quàm vel aureâ torque, vel gemmeâ coronâ ducebat. Sed illiusmodi Xaveriana corona in orâ Piscariâ non tam precum habebatur instrumentum, quàm miraculorum. Vagabatur per manus populi; ac pueris avidè expectantibus præbita circumferebatur ad ægros, quos ipsi præ infinitis occupationibus Apostolo visere non vacabat. & salute attactum confestim sequente, Davidicis verbis gratulari cum singulis infirmorum jam sanatis, Francisce, poterat Deo, *qui coronat te in misericordiâ & miserationibus; qui replet in bonis desiderium tuum.*

Sensit istius Virginæ coronæ mirificam vim pius mer-

cator; cui valedicenti in procinctu ad conscendendam navim, pignusque aliquod amicitiae roganti, Xaverius collo detractam coronam dedit, munus ornans locupletansque promisso; quamdiu secum eam haberet, maritimo casu nullo perituro. Constitit vaticinationi fides. Mercator facto naufragio, cum aliis nonnullis vectoribus in tabulata raptim composita defluit. Tunc alienatis à praesentissimo periculo sensibus, agere sibi cum Patre Francisco visus est illo ipso loco, ubi coronam acceperat. Quinto post die ad se rediens, ac velut alto placidoque somno solutus, vidit se extra omnem aleam periculi in littore collocatum, nec comitibus nec tabulatis usquam comparentibus.

Ita suae in Virginem pietatis insignibus utebatur ad miracula Xaverius: nec verò minus directis ad eam precibus votisque conceptis. Vel illius scaphae, procella abreptae, de qua tertio capite scriptum est, recurat memoria. Negabat, maternae bonitatis potentiaeque conscius, perire eos posse, quos ejus tutelae commisisset, quamvis in altum turbine ablatos, in apertum extremumque discrimen projectos: quorum pro salute (Mauris praesertim duobus, in scapha deprehensis, aeternam perniciem avertere laborabat) ter se Malacae in cella montana Deiparae facris operaturum vovisset. Atque in suo ipse summo periculo, ex tempestate, quantam antea vidisset nullam, cum essent vectores nautaeque desperatione abjecti, dolore exanimati; quò facilius (ait mirà cum animi demissione, in epistola ad Socios Romanos) delictorum meorum innumerabilium veniam impetrarem, sanctissimam Dei parentem adhibui, quae coeli Regina nullo negotio, quidquid orat Filium, exorat... tantisque praesidiis circumseptus, quantam explicare nequeam, perfruebar voluptate.

Quam verò assiduus fuerit in ambienda precibus Angelorum hominumque Regina Xaverius, insigne documentum edidit Meliapore in templo D. Thomae Apostoli, quem duces intuebatur, primum Evangelii per Indias factorem. Commodum amicumque sibi, homini per diem occupatissimo, noctis otium ac silentium captans, aedi sacrae irrepebat, monitus licet infestae spectris daemonumque horrendis

ſimulacris viâ malè credi. At ille, quâ erat altitudine animi, ludibria iſta minasque contemnens, ad aram Virgini Matri inſcriptam perniox conferebat ſeſe: nec objectis immanibus formis deterritus, nec diriffimis infernorum hoſtium verberibus eſt prohibitus ab illis pietatis excubiis. Ubi primùm à ſæviffimis plagis convaluit, eandem repetiit officii religioſi ſtationem; ipſosque illos terriculamentorum & malorum omnium machinatores, ne quid in ſupplicem Acoemetam auderent, conſtantiâ ſuâ deterruit; ac nimirum Dominæ, cui noctes dieſque puriſſimo animo caſtiſſimoque corpore ſerviebat, præſenti favore auxilioque fregit. Nec ſemel hoc præſidio evaſit dæmonum victor; ſed perpetuo conflictu, quanquam non externo itaque tumultuoſo, exercitus, atrocitatem conatusq; omnes tenebroſarum furialiumque poſtatum deſpexit atque obtrivit. Per ſe quidem ſævire in hoſtem capitalem, tyrannidîſque ſuæ everforem, violentos graſſatores non aliâſ paſſus eſt omnium certaminum arbiter Deus: at innumeris modis agitare Xaverium, infectarique per ſuos; per idoneos conſceleratoſque homines, odii ſui furorîſque ſatellites, crebrò vim quoque plagasque inferre permisit: quod variis ſuprà locis notavimus.

Fraudibus autem quid non egit nequiſſimus ille ſpiritus, erroris impii ſuperſtitionîſque artifex & materies, cunctique flagitii princeps! in Japonicâ maximè navigatione, quam inturbare proſuſq; impedire nitebatur, ne regno ſuo, ultimoque receptu & angulo terrarum exturbaretur. Cùm habere in ſua poſtate videretur Xaverium; qui Japoniæ percupidus, alio deſiciente navigio, credere caput ſuum piratico lembo, cœleſti ope conſiſus, non dubitarat; Apoſtolicum virum adverſarius Tartareus, prædo animarum teterrimus, vexare inſtituit per ethnicum navicularium, à nutu ſuo pendentem; idolique, quod invitiſſimo Xaverio colebat, reſponſis fallacibus maritimos curſus moderantem. Non ſolùm trahendis moris, captandîſque, contra fidem & pacta, Sinarum oris & portubus pro Japoniis, ſancta eludere conſilia ſtudit; ſed ipſe & minacibus dictis præconem Evangelicum petiit, & dolofiſ factis

casibusque ad sanguinem incitantibus. Verum artes illæ omnes machinæque irritæ ceciderunt, agente apud omnipotentem Filium Virgine, patronâ certissimâ. cujus ut beneficio intelligeretur Japoniæ aperta Francisco janua, ipso Assumptionis festo die applicuit Apostolus: illo, illo die, quo prima de sacris expeditionibus vota quondam ediderat, annisque singulis, quamdiu Lutetiæ restitit, instauraverat, & solenni augustoque die, & loco Regiæ Martyrum Coelestiumque omnium gloriosissimæ consecrato.

Jam Evangelicæ in Japoniâ prædicationis ab eadem Virgine ducta primordia; cum Paulus à Sanctâ Fide, Japonum Christianorum primitiæ, ab Xaverio piè institutus, Matris Virginis, *JESUM* puerum gremio foventis, eleganter pictam effigiem produxisset, ex mandato Francisci, coram Saxumano Rege, qui cum Regina eam veneratus est, ultro subsidens in genua, jussitque ab aulicis pariter universis adorari. Quid, cum ad Bungensem Regem honorifico, in Evangelii commendationem promulgandi, comitatu apparatuque deductus fuit Xaverius à Lusitanis, qui Figensem ad portum sub id tempus appulerant? *MARIÆ* Deiparæ imago, pompæ ferculum spectatissimum, prælata Apostolo Religionem Christianam invehenti. Age verò, quid haberet propositi Franciscus ad cultum excitandum Virginis, ab omnibus terrarum gentibus ætatibusque beatæ agnoscendæ & celebrandæ, litteris ad Petrum De Sylva, Præfectum Malacenum, Cangoximæ datis præclare significat. Et quidem præfatus initio litterarum se in Japoniam denique pervenisse *fausto & auspicato die, Assumptæ in cælum Deiparæ sacro*; sub finem consilio jam studioque designat *Meati templum Deo dicatum in honorem sanctissimæ Deiparæ Domine nostræ; ut qui deinceps in has insulas navigabunt, in horribilibus illis Sinici archipelagi procellis invocare possint Divam Virginem Meacensem.* quæ mutuata verba sunt à doctissimo Possino, Xaverianarum epistolarum novo pleniorique interprete. Invocavit ipse ad extremum spiritum Apostolus Matrem Divinam, suamque felicissimâ experienciâ probavit. animum virginalem
in

THAUMATURGUS.

121

emisit in parentis optimæ sinum, ejusque manibus commendavit amantissimo Filio offerendum. Jamque multiplici laureâ & immortalī palmâ donatus, non Badagas modò & Acenos Maurosque profligatos, sed procellas, sed morbos, morbisque graviore corruptelas carnis, ac dæmonum vim & insidias ex omni parte superatas, ipsius potissimùm ope, debita cum laude aternaque veneratione, *Domine* in clientibus etiam *Victorici* ac triumphanti gratulatur.

Q